

Nationalmuseets center for grønlandsforskning af centerleder Bjarne Grønnow

Et nyt samarbejde

'Hvorfor skal der på det *danske* nationalmuseum være et center for grønlandsforskning? - er det ikke grønlændernes egen sag?' Sådan nogenlunde lød Arkæologisk Forums oplæg, da redaktionen opfordrede mig til at præsentere det nyoprettede 'Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning'. Det rækker vel ikke, at jeg blot svarer: 'Selvfølgelig skal der være et forskningscenter for grønlandsarkæologi i Danmark!', så her følger nogle uddybende bemærkninger:

Med Hjemmestyrets etablering for 20 år siden oprettedes på baggrund af det gamle Landsmuseum i Nuuk, Grønlands Nationalmuseum (nu: Nunatta Katersugaasivia Allagateqarfialu (Grønlands Nationalmuseum og Arkiv). Samtidig indgik Danmark og Grønland en ganske enestående aftale omkring tilbageførslen af omfattende etnografiske og arkæologiske materialer til Grønland. Man delte Nationalmuseets grønlandssamlinger, således at der på hvert af museerne efter tilbageførslen ville være repræsentative samlinger til brug for forskning og formidling. Det blev tilstræbt, at det var helheder, f.eks. samlede fund eller hele billedsamlinger, der blev tilbageført - ikke blot 'udpluk' af samlingerne. Det fælles Grønlandssekretariat har stået for det praktiske arbejde med tilbageførslerne til Grønland, der nu har pågået i 15 år - en lang proces, hvorigennem hele Nationalmuseets arktiske samling er blevet ny-konserveret og registreret i en elektronisk database. 1500 stk. etnografika (dragter m.v.) og 30.000 stk. arkæologiske genstande er blevet tilbageført afstemt med det grønlandske Nationalmuseums udbygning magasiner og udstillingslokaler. I samme proces er opbygget en omfattende database over alle fredede grønlandske fortidsminder. Også denne overføres til Grønland. Grønlandssekretariatets arbejde afsluttes i 2001, og det er dermed lykkedes på et sagligt grundlag og til stor tilfredshed for begge parter at foretage en tilbageførsel af museumsgenstande og viden i en ganske stor skala. Oprettelsen af Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning (NCG) i slutningen af 1999 skal blandt andet ses på den baggrund.

Med NCG går vi nu ind i en ny epoke i samarbejdet mellem Grønland og Danmark - en overgang fra det beskrevne i hovedsagen administrative samarbejde til et forsknings- og uddannelsesmæssigt samarbejde, der forhåbentligt rækker langt ind i fremtiden.

Forankring af arktisk og norrøn arkæologi

Oprettelsen af NCG er også begrundet i et andet væsentligt element: nemlig et ønske om at sikre udviklingen og kontinuiteten i arktisk og nordatlantisk/norrøn arkæologi. Det er faggrene, der siden 1800-tallet har markeret et internationalt perspektiv i dansk arkæologisk og historisk forskning, men som overraskende nok aldrig har fundet en fast forankring i museums- eller universitetsverdenen - selvom vi i Nationalmuseets magasiner og arkiver besidder et på verdensplan enestående kildemateriale fra udgravningerne i Grønland. Særligt i

de seneste par årtier har dette givet problemer. Det har mere end knebet med at fastholde yngre forskere i et miljø, som grønlandsarkæologien kunne trives i.

Dette er, kort fortalt, baggrunden for, at Forskningsministeriet fra 1999 har bevilliget 20 mill. kr. over fire år som "startkapital" i en proces, der nu skal forankre såvel den eskimoiske som den norrøne arkæologi i et mere permanent miljø på Nationalmuseet og på sigt forhåbentlig også i universitetsverdenen. Et citat fra NCG's formålsparagraf: "Centrets formål er, med udgangspunkt i de museale samlinger i Danmark og Grønland, at gennemføre forskning af højeste kvalitet og at styrke forskningsmiljøet indenfor arktisk og nordatlantisk arkæologi i bredeste forstand ved forskningsudveksling indenfor rigsenheden og med andre relevante forskningsenheder".

Nye muligheder

Det nye center huses af Nationalmuseets Forskningsafdeling. Det er en beskeden start: foreløbigt består det blot af to seniorforskere - Bjarne Grønnow (centerleder, arktisk arkæologi) og Jette Arneborg (nordbo-arkæologi og historie). Men i år 2001 skulle vi nå op på en stab på i alt 8 - 10 personer: periodisk tilknyttede forskere, 3-4 kandidatstipendiater og Ph.d.-studerende, "post-docs" og et antal udenlandske gæsteforskere.

Centret iværksætter en række publikationsprojekter, der gennem stipendier og frikøb vil give forskere mulighed for at færdig-analysere og publicere allerede udgravede materialer. Der venter mange vigtige afhandlinger indenfor arktisk og norrøn arkæologi, der på grund af de hidtil ustabile rammer, aldrig er nået frem til en endelig publikation.

Der er afsat ganske store ressourcer til NCG's nye forskningsinitiativer, hvortil Ph.d.-programmerne og de internationale samarbejdspartnere er knyttet. Disse nye flerårige satsninger bliver skabt i nært samarbejde med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv og de grønlandske lokalmuseer. Projekterne vil tage udgangspunkt i Centrets forskningssøjler: 1) kulturmøder og kommunikation, 2) bosættelse og økonomi og 3) teori- og metodeudvikling. NCG planlægger forskningsprojekter indenfor såvel tværgående emner som i geografisk afgrænsede regioner. Detail-planlægningen af de første år er langt fra afrundet endnu, så blot et enkelt eksempel på et konkret satsningsområde skal nævnes her: Under overskriften "Inuit og Nordboer i Sydgrønland" iværksættes et forskningsprogram, hvor NCG indgår samarbejde med museerne i Narsaq, Qaqortoq og Nanortalik. Vore undersøgelser og udgravninger vil belyse udviklingen af nordboernes kirkelige og handelsmæssige relationer til det øvrige Nordatlanten og Europa, ændringer i Østerbygdens økonomi fra vikingetiden frem til den senmiddelalderlige nedlæggelse af denne norrøne bygd samt kulturmødet mellem inuit og nordboer. Sydgrønland har også været knudepunktet for kontakter mellem de forskellige inuit-befolkninger fra henholdsvis Øst- og Vestgrønland. En del af projektet vil belyse udviklinger og ændringer i disse eskimoiske kulturkontakter omkring Grønlands sydspids ved at kombinere et righoldigt etnohistorisk kildemateriale, f.eks. fortællinger om rejser og slægts-sager og missionærernes beretninger, med de arkæologiske kilder, f.eks. kortlægninger og undersøgelser af de historisk kendte "aasivik" (sommermøde) - pladser. For denne del af

projektet er det næsten “ukendt land”, vi bevæger os ind i, idet der ikke har været udgravninger af inuits bopladser i området siden 1930’erne.

Der er to grunde til, at NCG også betragter teori- og metodeudvikling som et satsningsområde. Dels trænger vi åbenlyst i dansk arkæologisk forskning til inspiration “udefra”, og dels er det ambitionen at Centret tiltrækker sig interesse ud over de arktiske forskningskredse. Teori- og metodeudvikling indenfor f.eks. etnoarkæologi og kombination af kilder vil være et af de emneområder, hvor arktisk arkæologi kan bidrage til faget som helhed, og hvor studerende og forskere fra andre forskningsgrene kan drage nytte af Centrets virksomhed.

Vi vil i samarbejde med universiteterne invitere til internationale workshops, og Centret vil kunne “åbne” den arktiske og norrøne arkæologi ved at arrangere konferencer og ved at iværksætte udveksling af danske og grønlandske Ph.d.-studerende og forskere med udenlandske institutioner.

Det er således håbet, at det ny center på Nationalmuseet vil bringe grønlandsarkæologien ind i en ny epoke, hvor rammerne endeligt bliver stabile, og vi derfor kan iværksætte langsigtede forskningsprogrammer. Vi glæder os til at invitere til varige og spændende samarbejder med de danske, grønlandske og udenlandske museer og universiteter.